

Mirja Saksan haastattelu 3.3.2009

Lapsena en haaveillut matkustelusta tai ulkomaille pääsemisestä. Kuitenkin nuorena koululaisena olin monta kertaa kesäisin Keski- ja Etelä-Euroopassa. Osallistuin siellä Operaatio Mobilisaation (OM) järjestämiin kansainvälisiin kristittyjen nuorten koulutusohjelmiin (www.fin.om.org).

Valmistuttuani Helsingin Opettajakorkeakoulusta ja vuoden Ruotsissa työskenneltyäni lähdin Aasiaan OM:n vuosiohjelmaan. Se venyi kolmeksi, monessa eri maassa vietetyksi vuodeksi.

Kun Intiasta palasimme maitse Pakistanin, Afganistanin, Iranin ja Turkin kautta Eurooppaan, ehdin kuukauden kestävän matkan aikana rukoilla ja miettiä tulevaisuuttani. Mielessä oli lapsena saatu kuva raamatunkäännöstyöstä, sen tärkeydestä ja tarpeellisuudesta. Päätin osallistua Wycliffe Raamatunkääntäjät -järjestön (WRK) kesäkurseille saadakseni siitä lisää tietoa (www.wycliffe.fi).

Kolme seuraavaa vuotta kului Hirvihaaran peruskoulun ala-asteella Mäntsälässä. Sinä aikana kävin WRK:n kurssit Englannissa. Niillä kirjoittamattoman kielen tutkimista opetettiin niin konkreettisesti, että arvelin uskaltavani yrittää sitä itsekin. Niin sitten hain WRK:n jäsenyyttä.

Kuvittelin, että palaan Aasiaan työhön. Sillä varsinkin Bangladeshissä ja Intiassa olin kokenut työn haasteita, joihin olisin ollut valmis vastaamaan jo siellä ollessani.

Suomalaisena halusin kuitenkin lähteä myös suomalaisen lähetysjärjestön kautta työhön ja Suomen Lähetysseura (SLS) tuntui luontevimmalta vaihtoehdolta (www.mission.fi). Jo ensimmäisestä haastattelusta alkaen kuulin Hosainassa Etiopiassa äskettäin alkaneen raamatunkäännösprojektin työntekijätarpeista.

Etiopiaan

Hosainaan sitten päädyinkin. Omasta pitkään kestäneestä vastarinnastani huolimatta koin lopulta Jumalan ohjaavan juuri Etiopiaan. Ja kun lentokone laskeutui Addis Abeban lentokentälle lokakuussa 1981, tunsin kiitollisena tulleeni oikeaan maahan.

SLS:n työn alkamisesta Etiopiassa tulee tänä vuonna kuluneeksi 40 vuotta. Se on alusta lähtien ollut Etiopian evankelisen Mekane Yesus -kirkon työtä. SLS:lla ei ole koskaan ollut Etiopiassa omia lähetysasemia ja sen työntekijät ovat täällä Mekane Yesus -kirkon työntekijöitä.

Matkatavarani eivät tulleet samalla koneella ja niitä odottaessani ehdin jo ajatella, mahdanko ollenkaan päästä työntekoon Etiopiassa. Mekane Yesus

-kirkon päätoimiston monikerroksinen rakennus oli juuri kansallistettu ja kirkon päiväkodit menetetty. Elettiin hyvin epävarmaa aikaa kirkon työn kannalta. Monilla alueilla kirkot oli kokonaan suljettu.

Epävarmuudesta huolimatta sain työluvan ja maassaololuvan. Aloin amharan kielen opiskelun kielikoulussa Addis Abebassa.

Kielenopiskelua Tuntossa

Addis Abeban kielikoulun loputtua muutin kesällä 1982 Hosainan Synodin eteläiselle toiminta-alueelle Tuntin klinikan läheisyyteen. Alkoi kambaatan kielen opiskelu.

Amhara on seemiläinen kieli, kambaata kuusilainen. Kuitenkin amharan kielitaidosta oli heti hyötyä, sillä Tuntossa käytiin koulut siihen aikaan amharan kielellä ja se oli meillä yhteinen kieli koululaisten kanssa.

Koululaisia käytin kieliavustajina kambaatan kielen oppimisessa. Heiltä opin monenlaisia asioita heidän erilaisten kykyjensä mukaan. Joku oli hyvä kertomaan tarinoita, toinen selittämään merkityksiä. Joku oli hyvä muodostamaan väitteitä ja kysymyksiä, joku toinen lukemaan niitä kasetille. Kuka missäkin.

Tämä järjestely oli kätevä kaikille. Tunnin päivittäinen työskentely ei häirinnyt kenenkään koulunkäyntiä ja näin minä sain kambaatan kielitunteja pitkin päivää oman tarpeeni mukaan.

Hosainan käännöstoimistolle

Pääsiäisenä 1983 muutin Hosainaan ja aloin työn Synodin raamatunkäännöstyön toimistolla. Siellä oli juuri alettu Raamatun Uuden Testamentin kirjojen kääntäminen.

Hosaina on hadijankielistä aluetta ja kambaatan puhujat ovat täällä pienenä vähemmistönä. Mutta käännöstyötä on alusta asti tehty rinta rinnan kambaatan ja hadijan kielillä saman katon alla.

Käännöstoimiston kambaatankieliset työntekijät asuivat lähellä ja yhteydenpito heidän kanssaan muodostui tiiviiksi. Se auttoi kielen ja kulttuurin oppimisessa edelleen.

Vain ensimmäisen työ kauteni, neljä vuotta, sain keskittyä kieliin ja käännöstyöhön. Toimin kambaatalaistiimin ohjaajana ja tarkistin sen äidinkielelleen tekemät käännökset. Olin iloinen laaja-alaisesta pohjakoulutuksestani, sillä käännöstyön ongelmat vaihtelivat laidasta laitaan. Ne eivät suinkaan olleet pääasiassa teologisia ongelmia, vaikka tiimissä oli kolmen ja neljänkin eri kirkon jäseniä.

Neljäntenä vuoteni olin työryhmän ainoa ulkomaalainen ja jouduin tarkistamaan myös hadijankieliset käännökset. Se tapahtui niin, että istuimme pitkän pöydän ääressä hadijalaiset toisessa päässä pöytää ja kambaatalaiset toisessa. Itse istuin keskellä molemmat käännökset edessäni. Työtäni auttoi huomattavasti se, että kambaata ja hadija ovat sukukieliä ja että kaikki kambaatalaiskääntäjät ymmärsivät hadijaa.

Kaksi työkautta kuurojen parissa

Seuraavat kaksi työkautta, yhteensä kuusi vuotta, päätyöni oli Hosainan kuurojen koululla opettaminen. En saanut työlupaa enää käännöstyöhön. Piti taas oppia uusi kieli, tällä kertaa amharaan pohjautuva viittomakieli.

Aamupäivät opetin kuurojen koululla matematiikkaa, äänneiden muodostamista, uskontoa sekä konekirjoitusta. Iltapäivät tein töitä käännöstoimistolla. Kääntäjät eivät pitäneet tästä järjestelystä, mutta vaihtoehtoja ei ollut.

Jossain vaiheessa ohjasin myös kuurojen oppilaiden työharjoittelua, kun käännöstoimistolla monistettiin käännettyjä kirjoja seurakuntien käyttöön.

Kaikesta huolimatta Uudet Testamentit saatiin valmiiksi keväällä 1991. Se tapahtui samaan aikaan, kun Eritrean kanssa pitkään jatkunut sota siirtyi aina vain etelämmäksi ja uhkasi jo pääkaupunkia.

Samana päivänä kun olin luovuttamassa kambaatankielistä Uutta Testamenttia tietokonedisketeillä Etiopian Pipliaseuralle, maan kommunistinen sotilasdiktaattori pakeni maasta ja rintama murtui. Seuraavana päivänä Addis Abeba oli tulvillaan väsyneitä sotilaita täydessä aseistuksessaan.

Olin niin riemuissani Uuden Testamentin valmistumisesta, että menin kertomaan siitä kirkon johtajalle. Hän kysyi: ”Oletko nyt sitten lähdessä Suomeen?” Sitä en ollut ajatellut, vaikka monet ulkomaalaiset olivat jo lähteneet. Työkauttani oli vielä vuosi jäljellä. Hän harkitsi pitkään ja sanoi sitten: ”Ollaan yhdessä pahoina päivinä niin kuin hyvinäkin!”

Palattuani Hosainaan valta vaihtui. Olimme saarroksissa noin viikon pystymättä lähtemään kirkon alueelta mihinkään. Mutta hengenvaaraa meillä ei ollut. Hosainassa vallan vaihto tapahtui muutaman aamupäivätunnin aikana. Silloin kaupungista kuului yksittäisiä laukauksia ja satunnaista sarjatulta.

1990-luku talousvastuussa

Monien suomalaisten työtoverien lähdettyä Suomeen olin joutunut ottamaan vastuulleni SLS:n käteiskassan ja pankkitilin, jolta siihen aikaan maksettiin

erilaisia avustuksia Hosainan Synodille ja joillekin muillekin kirkon yksiköille.

Sen vuosikymmenen olinkin sitten tekemisissä raha-asioiden kanssa. Ensin toimin SLS:n työalueen kassanhoitajana ja sitten Synodin taloudenhoitajana.

Ja edelleen kambaatan kielityö oli sivuharrastukseni. Opetin mm. etiopialaisten työtoverieni kanssa kambaatan lukutaitoa 3-päiväisillä kursseilla eri puolilla Kambaatan aluetta. Kursseille kutsuimme eri seurakunnista korkeintaan kaksi nuorta, jotka sitten pystyisivät opettamaan muita. Oppilaamme olivat ylioppilaita, jotka lukivat hyvin amharaa. Tavoitteenamme oli levittää kambaatan lukutaitoa mahdollisimman laajalle alueelle.

Myös Mekane Yesus -kirkon Kirkkokäsikirja käännettiin kambaatalle ja hadijalle ja niiden käyttöä opetimme.

Synodin ja SLS:n kanssa käytiin neuvotteluja kielityön alkamisesta kambaatan lähimmän sukukielen alueella ja tein sitä varten jo konkreettisia valmistelujakin. Mutta hanke ei silloin vielä toteutunut.

Keväällä 2000 koin, että olin antanut Synodin talouden eteen sen, minkä pystyin antamaan, enkä halunnut asettua ehdolle tulevissa vaaleissa. Esitin Synodin päättäjille viimeisen talousraporttini Synodin taloudellisesta tilanteesta ja trendeistä, joita oli näkyvissä.

Taas kielityössä

Kun Uudet Testamentit oli saatu käyttöön 1994, moni ihminen totesi: ”Jumala puhuu kambaataa! Ei hän olekaan vain muiden kansojen Jumala.” Ja moni iloitsi kulttuurihistoriallisesti merkittävästä saavutuksesta niin kambaatan kuin hadijan kielillä.

Pian sen jälkeen kambaatan ja hadijan virallinen kirjoitusasu vaihdettiin. Oli käytetty seemiläispohjaisia perinteisiä etiopialaisia kirjoitusmerkkejä. Niillä Uudet Testamentitkin oli painettu. Nyt siirryttiin meikäläisiin kirjaimiin, joilla kuusilaisia kieliä pystyi paljon paremmin kuvaamaan.

Samalla kambaatan ja hadijan kielet otettiin ala-asteen koulukieliaksi amharan sijaan. Muutokset olivat isoja ja ne toteutettiin nopeasti, kunnolla valmistelematta. Siitä johtui, että käytäntö sai aluksi voimakasta vastustusta.

Mutta paluuta entiseen kirjoitusjärjestelmään ei tapahtunut vuosituhannen vaihtumiseen mennessä. Ja niin Vanhan Testamentin käännöstyö, joka niihin aikoihin alettiin, vaihdettiin sekin meikäläiselle kirjoitukselle.

Suomen kielen taitajana tällainen muutos ei tuottanut ongelmia, vaikka se joillekin Vanhan Testamentin kääntäjille oli tuskallinen. Tämän takia käännöstoimistolla alkoi uuden luku- ja kirjoitustaidon opetus.

Pian sain tehtäväkseni koko kambaatankielisen Uuden Testamentin kirjoitusasun muuttamisen. Se oli iso urakka. Käytin työssä monia kielityöhön luotuja tietokoneohjelmia. Niillä työstämäni tekstin oikolukivat kaksi valtion koulujen kambaatalaisopettajaa. Työ saatiin päätökseen vuoden 2006 lopussa.

Viime vuonna Etiopian Pipliaseura tarjosi mahdollisuutta painaa kambaatan- ja hadijankieliset Uudet Testamentit, jos niiden kielen ja tekstin uudistus aletaan välittömästi. Kielet olivat 10 vuodessa kehittyneet nopeaan tahtiin, kun niistä oli tullut virallisia kieliä, joita käytettiin koulussakin.

Pipliaseuralta saatiin puolittainen lupaus siitä, että Uudet Testamentit painetaan myös perinteisellä kirjoituksella. Sitä aikaisemmin koulunsa käyneet lukevat mieluummin.

Taas oli edessä kirjoitusasun vaihtaminen. Tietokoneet ja ohjelmat olivat täysin muuttuneet siitä ajasta, jolloin viimeksi käytimme perinteisiä etiopialaisia kirjoitusmerkkejä käännöstyössä. Onneksi meikäläisen kirjoituksen vaihtaminen perinteiselle kirjoitukselle ei ole yhtä monimutkainen ja vaikea prosessi kuin päin vastoin. Se toteutettiin nyt paljon yksinkertaisemmin.

Tähän asti on aikani kulunut näissä merkeissä. Toivon, että nyt pääsisin keskittymään kambaatan kielen suullisen perimätiedon työstämiseen kirjalliseen muotoon ja kouluille oheislukemistoiksi.

Nimikkoseurakunnat tukena

En lähtenyt Etiopiaan ollakseni täällä koko loppuelämäni. Mutta vuodet ovat vierineet ja aikaa on kulunut uskomattoman paljon. Silti koen, että olen ollut oikeassa paikassa ja mielekkäissä tehtävissä. Haasteellisuudessaankin ne ovat olleet minulle sopivia.

Haluan kiittää erityisesti nimikkoseurakuntiani Mäntsälää, Huopalahtea ja Espoon tuomiokirkkoseurakuntaa uskollisesta esirukouksesta ja pitkäaikaisesta tuesta! Niiden kantamina olen täällä näin pitkään selvinnyt. Kiitän myös Mäntän ja Padasjoen seurakuntia, jotka ovat liittyneet tukijoukkoihini myöhemmin.

Lähetystyö on kaikesta huolimatta yhteistä työtä, vaikka sen moninaisia tehtäviä toteutetaankin eri puolilla maailmaa.